VASILE MĂNUCEANU

STATUILE LUI BENJAMIN

372

372

VASILE MĂNUCEANU

STATUILE lui Benjamin

ILIA POPOVSKI

REPORTAJ DINTR-UN VIITOR ÎNDEPĂRTAT

MIRCEA POPESCU

Jocul cu mingea de-a lungul mileniilor

Redactor literar: ADRIAN ROGOZ
Coperta-desen: DUDA VOIVOZEANU
Desene interioare: DOINA GEORGESCU
Portret: ALEXANDRU DIACONU
Prezentarea grafică: ARCADIE DANELIUC

VASILE MĂNUCEANU s-a născut la Ploiești, în 1928. Face parte, de mai mulți ani, din redacția emisiunilor pentru copii și tineret a Radioteleviziunii Române. Este membru al Uniunii Scriitorilor din R.S.R.

Începînd din 1960, i-au apărut următoarele volume: „Palatul primăverii" (povestiri), „Jurnal de bord" (povestiri), „Alarmă la colțul viu" (povestiri), „Anul întîi" (roman), „Prin fereastră zarea-albastră..." (versuri), „Arca lui Nae" (roman). Pentru acest din urmă volum, Consiliul Național al Pionierilor i-a acordat, în 1969, Premiul „Cosînzeana".

Este de asemenea autor a numeroase scenarii radiofonice, între care „Poveste pînă la cinci", distins în 1968 cu Premiul special al juriului la Concursul internațional de la Tokio.

Abordează cu nuvela de față genul științifico-fantastic, într-o manieră interesantă, în care predomină enigma.

Colecția „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE" editată de revista
Știința și Tehnica
Anul XVI
15 mai 1970

VASILE MĂNUCEANU

Statuile lui BENJAMIN

1.

Faptul era fără precedent. Nu se mai întîmplase niciodată ca un artist, cu oricît de mare faimă, să expună la sala „Capricorn" mai bine de două luni, captînd interesul publicului la fel ca în prima zi. Afluența vizitatorilor creștea pe măsură ce ecourile expoziției, care depășiseră demult obișnuitele cercuri ale amatorilor de artă, se răspîndeau, iar fenomenul părea cu atît mai miraculos cu cît Olivier Benjamin țîșnise pur și simplu din neant. Numele lui, cu desăvîrșire necunoscut pînă atunci, era pe buzele tuturora și trona la loc de cinste în paginile de specialitate ale revistelor și ziarelor. Criticii, de la veteranii cu titluri academice, prudenți și rezervați de obicei, pînă la explozivii debutanți se întreceau în elogii. Recunoșteau în unanimitate geniul sculptorului, dar, lucru destul de curios, nici unul dintre ei nu elaborase un studiu „rotund", definitoriu, nici unul nu dăduse o interpretare clară artei lui Benjamin. Se distingea un fel de ezitare, de sfială a acestor condeie, care cu mai multă sau mai puțină competență, dar cu aceeași satisfacție secretă, configurau de obicei pline de certitudine creația cutărui sau cutărui artist, dornice de a dobîndi astfel măcar o frunzuliță din glorioasa cunună a acestuia. Pipăiau, neîndrăznind nimic. Se simțeau cu toții depășiți. Expresii ca „artă subtilă", „tulburătoare", „fascinantă" reveneau ades în cronicile lor, dar nimeni nu găsea forța necesară de a-l încadra pe Benjamin într-unul dintre curentele existente, de a-l compara cu cineva sau măcar de a-l califica drept un deschizător de drumuri, înțelegînd cu toții, tacit, că pe un asemenea drum nu va putea păși nimeni, niciodată. Olivier Benjamin rămînea unic în toate sensurile, iar pe cît de sincer, de spontan fusese epitetul de „geniu", pe atît de sinceră era această atitudine de reticență, de tatonare în comentarea creației lui, căci din memoria tuturor esteticienilor, oricît de blazați, de sceptici, de negativiști, care-i

examinaseră sculpturile, nu se putea șterge acel sentiment copleșitor căruia nu-i găseau nume.

La „Capricorn", cu mult înainte de ora deschiderii, în fața ușilor staționau grupuri nerăbdătoare de vizitatori. Parizieni, provinciali și, de asemenea, mulți străini, nu simpli turiști, ci oameni care veniseră special să vadă opera uimitorului lor contemporan, despre care auziseră atîtea. Cînd șuvoiul omenesc pătrunse în sală, nu se iscă nici o clipă acea rumoare obișnuită a expozițiilor. Domnea o tăcere de mausoleu sau de templu, în care pînă și sunetul discret, estompat al pașilor părea un sacrilegiu. Într-un cortegiu infinit, vizitatorii se perindau halucinați prin fața sculpturilor, desprinzîndu-se din această vrajă cu multă greutate și numai împinși din urmă de curiozitatea celorlalți.

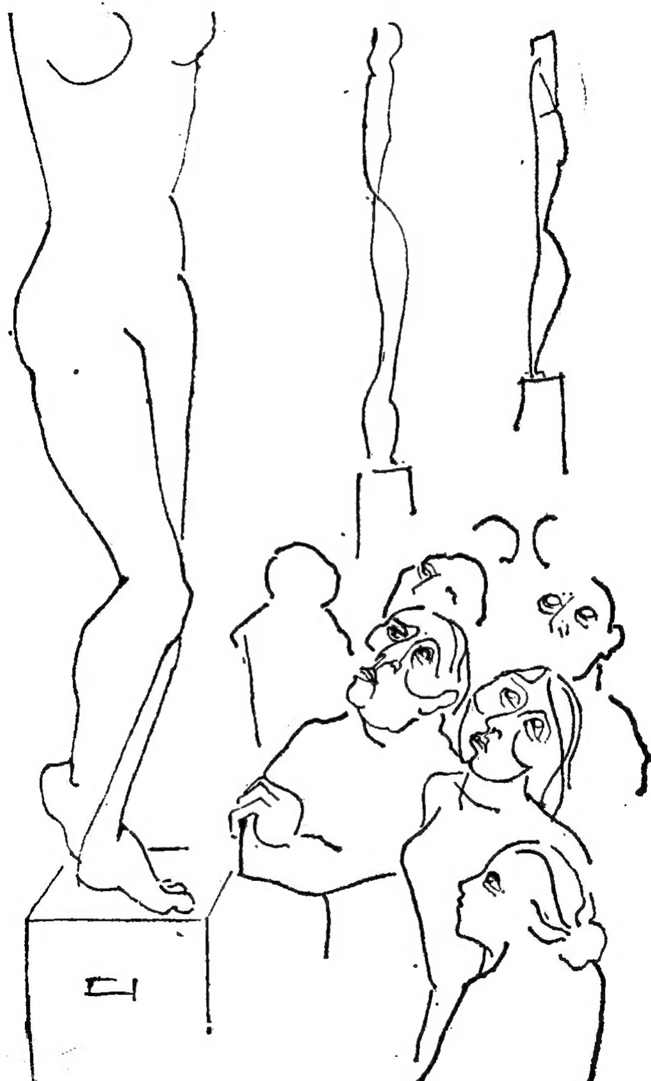
Statuile lui Benjamin, zece sau douăsprezece la număr, etalate cu multă pricepere în lumina diafană a sălii, pe socluri simple, de piatră, înfățișau cu toate ființe omenești. Trupuri omenești, unele tinere, viguroase, altele purtînd amprenta nemiloasă a vîrstei. Proporțiile erau de-o extraordinară fidelitate și armonie. Nici una dintre acele voite exagerări întîlnite la aproape toți artiștii moderni care caută să devină personali printr-un exces de masivitate sau de fragilitate, prin contorsionare sau prin simpla sugerare a elementelor anatomice. Nudurile, de bărbați și de femei, aveau naturalețea rinascentistă, fără sublimări, fără grotesc, fără simboluri. Însă nu firescul acesta uman era cel care impresiona de fapt, fiindcă el singur, oricît de desăvîrșit, nu ar fi satisfăcut nici pe departe exigențele, rafinamentul unui public care pretindea ceva mai mult. Nu. Aceste trupuri erau numai fundalul, materia. Așa după cum zămislirea etericelor visuri e condiționată de existența neuronilor, de activitatea lor.

Întîia treaptă a emoției o constituia atitudinea personajelor. Efortul, intuit numai, al desprinderii de lut. O încercare liniștită și în același timp dramatică de a pluti. Tentația abisului, dar nu a căderii în abis, ci a unei ridicări paradoxale. Un gest indefinit, interior mai mult, cu sensuri ce scăpau rațiunii.

Însă această abia perceptibilă și totuși impetuoasă mișcare, asemănătoare cu o maree, ea însăși de o esență atît de profundă încît îndreptățea total elogiile aduse lui Benjamin, nu putea să dea decît o palidă, firavă idee despre demonica ori poate divina măiestrie a acestuia, care atingea paroxismul în expresia chipurilor. Expresia aceasta varia de la personaj la personaj. Nesfîrșită uimire la unele, amestecată cu teamă. Fascinație la altele. Reverie. Extaz... O gamă extraordinară de stări, de simțăminte, față de care arsenalul adjectivelor, oricît de evoluat, rămînea neputincios. Fiecare nuanță a acestor reverberații sufletești era covîrșitoare. Ele alcătuiau, cu toată diversitatea lor, un ansamblu fantastic, o adevărată simfonie plastică. Fiindcă aveau un „motiv" comun, o vibrație, un fior secret care le reunea. Toate aceste chipuri transfigurate „vedeau" ceva, priveau dincolo de hotarele închipuirii, într-o lume bizară, enigmatică, ademenitoare și în același timp plină de cețuri; se aflau sub puterea ei și se zbuciumau, sufereau, rîvneau, îmbătîndu-se de glasul ei neauzit. Iar privirile vizitatorilor nu aveau acea undă contemplativă, îngîndurată, ce se naște totdeauna în fața marilor opere de artă, căci o parte din fiorul, din zbuciumul acela se revărsa și asupra lor, smulgîndu-i aproape cu violență din uni-

versul senzațiilor terestre, răscolindu-le ființa ca un vîrtej, pulverizîndu-le toate noțiunile, tot ceea ce gîndiseră și simțiseră înainte de a păși „aici".

Un grup, pe care șuvoiul vizitatorilor îl ocolea cu dificultate, poposise totuși în fața uneia dintre sculpturi. Un grup alcătuit după

toate aparențele din diplomați străini. În mijlocul lui se distingea profilul masiv al ilustrului critic de artă Jean Ferat, care se erijase în ghid și tălmăcitor subtil al acestor personaje importante. Glasul lui, de obicei puternic, plin de vioiciune, care cutezase să profaneze tăcerea sălii, era acum șoptit, voalat, căci Ferat, cu toată superioritatea lui, nu se putea desprinde de acea tulburare care îi stăpînea pe toți. Se străduia totuși să-și păstreze luciditatea, echilibrul gîndirii, precizia obișnuită a exprimării :

— Acești „vizionari" ai lui Benjamin, căci eu așa i-am numit, vizionari, mă rog, trebuia să le găsească cineva un nume, nu sînt, după părerea mea, decît niște simple instrumente. Veți înțelege îndată ce vreau să spun. Dacă Benjamin s-ar fi mărginit să ne prezinte niște trupuri admirabil sculptate, chiar egalîndu-l pe da Vinci în măiestrie, expoziția lui ar fi fost un fiasco, acum, în plină și triumfătoare evoluție spre abstract. El nu s-a sinchisit însă nici o clipă de asta, pentru că, repet, statuile sale sînt niște instrumente, niște mediatori dacă vreți. Nu e o taină că inestimabila lor valoare o constituie atitudinea și cu deosebire expresia. Cum să numim această expresie ? Nu știu. Vedeți, ea variază întrucîtva, dar neîndoielnic are o proveniență comună. Și anume, propriile viziuni ale artistului. Viziuni formidabile, care îl torturau și pe care nu a încercat să le materializeze știind că nu va izbuti, fiindcă nici o mînă omenească nu e în stare să dea reprezentări concrete iraționalului. Încercări s-au făcut destule, dar ele nu pot amăgi decît pe profani. Benjamin însă a creat acești „oameni care văd", sugerînd astfel, integral, copleșitor, martiriul imaginației sale. Căci ce înseamnă să pătrunzi într-o lume feerică și să fii acolo, singur, înfiorător de singur...

2.

Comisarul Leduc citea pagina de sport a unui faimos cotidian. O citea metodic, meticulos, într-un asemenea ritm, încît de fiecare dată, ajungînd la ultima rubrică, cea de popice, știa că s-a făcut ora mesei. Era ocupația lui preferată în zilele liniștite. Și astăzi era o astfel de zi liniștită. Chiar dacă uneori mai suna telefonul. Ca acum, de pildă.

Leduc ridică alene receptorul, însemnînd cu unghia coloana la care rămăsese. Auzind vocea unsuroasă a șefului, duse instinctiv mîna la nodul cravatei și lipi călcîiele sub masă. Imediat însă se blestemă în gînd pentru această dovadă crasă de slugărnicie și hotărî, în compensație, să răspundă cît mai obraznic cu putință.

— Ai auzit de Olivier Benjamin ? îl întrebă șeful fără nici o altă introducere.

Comisarul rînji cu răutate :

— Dacă vreți să verificați cultura subalternilor dv., vă propun un chestionar tipărit. Dar deocamdată, ca să nu credeți că sînt un bou, pot să vă răspund : da, am auzit, Benjamin este un mare sculptor.

Șeful, care era deprins cu toanele lui Leduc, cel mai bun anchetator al său, nu dădu semne de supărare. Se mărgini să-l corecteze :

— „A fost" un mare sculptor.

Leduc roși, înțelegînd că s-a făcut de rîs. Acest Benjamin, al cărui nume îi fluturase atît de insistent în auz de-o bucată de vreme, trebuie să fi sucombat cu cine știe cîte decenii în urmă, poate chiar veacuri, iar el, ignorantul... Căută totuși să salveze aparențele :

— Știți, spunînd „este" am vrut să înțeleg că artiștii sînt de fapt nemuritori...

Glasul șefului căpătă o tristețe ironică :

— Acesta, dragul meu Leduc, s-a dovedit muritor din păcate. A fost asasinat acum cîteva ore.

Perplex, furios și umilit, comisarul nu găsi alt mod mai inteligent de a răspunde decît întrebarea reglementară :

— Ce ordonați ?

— Vei prelua ancheta, Leduc. Deplasează-te imediat acolo. Mareșal Dupré numărul 10. Fii cît se poate de energic, de operativ, caută să faci lumină cît mai grabnic, dar în același timp procedează cu tact. Nu brusca și nu jigni pe nimeni. Nu reții nici o persoană înainte de a te consulta cu mine. E un mediu, cum să spun, deosebit... Lumea celebrităților artistice... Îți dai seama ce scandal s-ar stîrni dacă am face vreo gafă. Și totuși...

— Cunosc. Acționînd, sîntem învinuiți de brutalitate. Invers, ni se impută incapacitatea

— Exact. Între Scila și Caribda. Tocmai de-aia m-am gîndit la tine, Leduc. Știi să manevrezi. Succes, și ține-mă la curent cu tot ce se întîmplă.

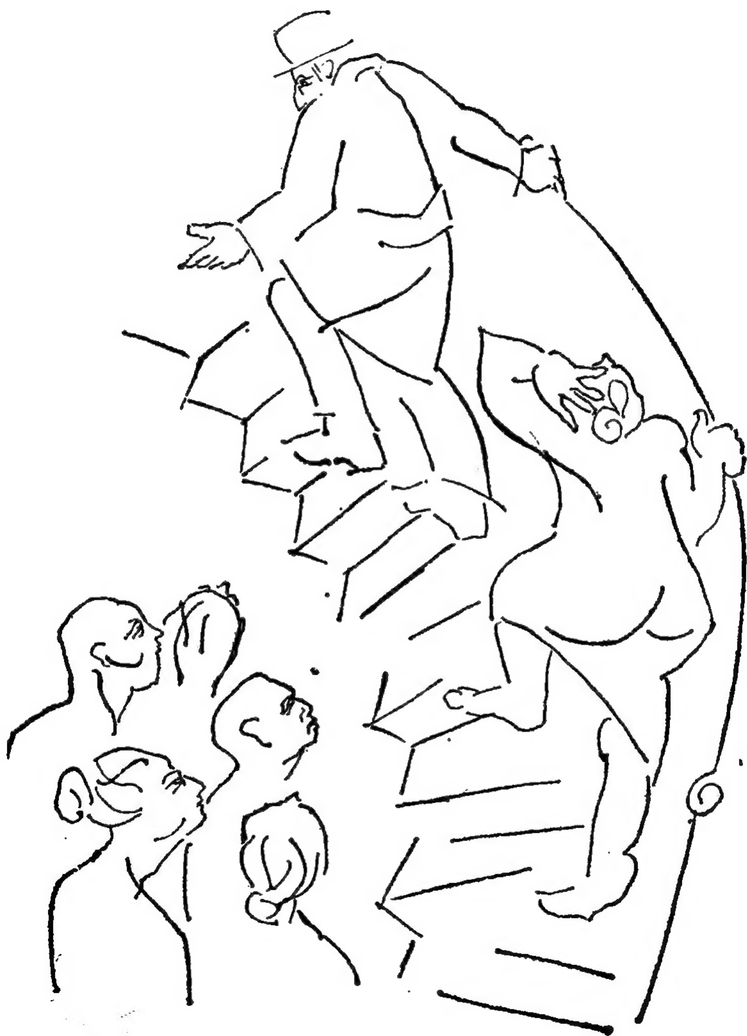
3.

Imobilul, de aparență romantică însă bine conservat, era situat într-un cartier liniștit, inundat de verdeață, reședință predilectă a ex-miniștrilor și artiștilor bogați. Olivier Benjamin ocupa, mai bine zis ocupase pînă atunci, în întregime, ultimul etaj al casei. Urmat de secundul său, Michaud, Leduc își făcu loc prin mulțimea curioșilor și urcă în grabă scările. În vastul atelier, scăldat în lumina de amiază, îl întîmpină spectacolul familiar al forfotei „specialiștilor", care măsurau, fotografiau, luau amprente, tăcuți și plictisiți ca totdeauna, dar fără să scape nici un amănunt. Cadavrul zăcea cu fața în sus, cu brațele desfăcute, așa cum fusese găsit, nu departe de ușa de intrare. Leduc îl privi cu un fel de respect postum, fiindcă rareori avusese de-a face cu un atît de faimos personaj decedat, iar cu unul viu niciodată. Îi aprecie vîrsta : 50 de ani, cel mult 52. Avea tîmplele ușor încărunțite, fața, pe care se așternuseră umbrele nepăsătoare ale morții, îi era bronzată ; nu un bronz estival, trecător, ci pigmentarea aceea durabilă a oamenilor care au trăit multă vreme în aer liber. În partea stîngă a pieptului, pe halatul verzui, de mătase, se lățea o pată întunecată. La poale halatul era șifonat și purta, de asemenea, cîteva urme de sînge.

— Asasinul a șters lama pumnalului chiar pe veșmîntul victimei, spuse procurorul Brinville. Un tip calm și feroce, fără îndoială.

— Așa se pare, întări medicul legist. În orice caz, arma folosită era extrem de flexibilă și tăioasă. Împlîntată cu precizie și cu forță de jos în sus, direct în inimă. O lovitură impecabilă. Moartea s-a produs instantaneu.

— Deci după părerea dumneavoastră avem de-a face cu un profesionist ? interveni Leduc.

— N-am vrut să spun neapărat asta, se apără legistul. E foarte posibil, bineînțeles. Dar la urma urmei oricine poate da, din întîmplare, o astfel de lovitură mortală.

— Cînd credeți că s-a produs decesul ?

— Aproximativ în jurul orei zece dimineața. Mai tîrziu vom stabili cu precizie.

Leduc așteptă liniștit ca echipa experților să-și încheie activitatea. Curînd sosiră și oamenii de la morgă. Cînd aceștia schimbară poziția cadavrului, la mîna dreaptă a lui Benjamin sclipi orbitor în lumină un solitar care trebuia să fi avut o valoare considerabilă. În momentul cînd „cioclii" înșfăcaseră targa, Leduc îi opri :

— O clipă, vă rog.

Scotoci în buzunarele imense ale halatului. Dintr-unul extrase o cutie rotundă, de sidef, nu mai mare decît o pudrieră. Procurorul păru iritat că nu s-a gîndit el însuși la această percheziție mortuară. Îi luă cutia, o deschise, apoi i-o înapoie ridicînd din umeri. Înăuntru nu se aflau decît două bomboane ovale, palide, translucide, ca două lacrimi de chihlimbar. La drept vorbind, Leduc nu era tocmai sigur dacă sînt bomboane, pilule hepatice ori niște mici amulete, bucăți de mineral solidificat. Le mirosi. Nu aveau nici un parfum. Dacă erau într-adevăr niște talismane, afurisit noroc îi purtaseră lui Benjamin ! Obișnuit să nu neglijeze nimic, chiar cu riscul de a deveni ridicol, comisarul luă unul dintre ovulele palide, îl înfășură într-un petic de foiță și îl vîrî în buzunarul vestei. Întinse apoi cutia unuia dintre tehnicieni :

— Fii bun și trimite la analiză chestia aceea dinăuntru. Comunicați-mi rezultatul.

Procurorul își stăpîni cu greutate surîsul sarcastic.

4.

Rămas numai cu Michaud, comisarul se așeză oftînd într-un fotoliu. Nu apucase să se ducă la masă, dar nici nu-i mai era foame. În schimb, namila de Michaud mesteca într-una ceva, probabil biscuiți sau ciocolată. Își desprinse cu indignare privirea de pe maxilarele lui pătrate și căută în jur. Nimic nu mai amintea drama petrecută cu cîteva ore înainte. Sîngele scurs din rană fusese absorbit de somptuosul covor vișiniu. Cineva însemnase cu creta locul unde fusese găsit corpul neînsuflețit, poziția lui, și o clipă conturul acela alb i se păru un joc naiv, de copii, care te invită să țopăi într-un picior, rostind o formulă absurdă.

Alungă cu jenă sentimentul acela și încercă să inventarieze atelierul. Un fel de estradă, în fund, un piedestal acoperit cu o carpetă orientală. Un paravan japonez, care adăpostea o canapea și un cuier, probabil locul unde se dezbrăcau modelele. Cîteva fotolii, o măsuță de fumat. Într-un colț, un aparat de stropit, cum au de obicei vopsitorii. Două vaze imense, fără flori. Un șevalet, pe al cărui carton alb era schițat în grabă, cu nervozitate, un tors bărbătesc. Privi încă o dată toate aceste obiecte, pe rînd, apoi întreaga încăpere, în ansamblul ei. O încăpere luminoasă, elegantă, confortabilă. Era însă un amănunt care îl nemulțumea

pe Leduc, simțea nelămurit că ceva e în neregulă, nu-și dădea seama ce anume și nici nu stărui să afle atunci, pe loc, fiindcă se cunoștea prea bine, știa că e inutil să se încăpățîneze și că poate mai tîrziu, după ce toate impresiile se vor sedimenta și compartimenta în memorie, edificarea va veni de la sine.

Cu toate că inspectase apartamentul împreună cu Brinville, se hotărî s-o mai facă o dată. Pe lîngă atelier, locuința sculptorului mai cuprindea un dormitor, mobilat exotic, un cabinet-bibliotecă, cu un birou florentin, cu destul de multe cărți și cu dulăpioare de palisandru, precum și o sală de baie în marmură verbe. Toate celelalte încăperi, patru la număr, erau absolut goale și Leduc se gîndi cu melancolie la modestul lui apartament, în care de-abia avea loc să se învîrtească. Pe o comodă descoperise portvizitul lui Benjamin, un portvizit nou, de piele scumpă, conținînd aproape 9 000 de franci în bancnote mari. Suma aceasta, ca și uriașul briliant din degetul sculptorului, alcătuiau o pradă substanțială pentru un bandit, chiar pentru unul „pretențios", iar faptul că rămăsese intactă îl făcu să elimine posibilitatea omorului în scopul de jaf. În afară, bineînțeles, de cazul în care asasinul își însușise ceva mult mai prețios, a cărui lipsă era deocamdată insesizabilă și pe lîngă care banii sau bijuteriile erau simple nimicuri. Dar aceasta era o ipoteză destul de nesigură. Care să fi fost atunci mobilul ? Răzbunarea ? Se afla oare în fața unei crime pasionale ? Era fapta unui dement ? Suspină iarăși : dacă ar fi avut cea mai mică certitudine în privința aceasta, primul și cel mai greu pas ar fi fost făcut. Un scepticism inexplicabil pusese însă stăpînire pe Leduc, care se simțea tentat, chiar mai înainte de a începe ancheta, să clasifice uciderea lui Olivier Benjamin în categoria crimelor „aparent lipsite de scop".

Sentimentul datoriei îi reveni însă cu promptitudine, înăbușind perfida tentație. Îl trimise pe Michaud, care tropăise tot timpul în urma lui, rumegînd înverșunat, s-o cheme pe doamna Quentin, portăreasa imobilului, cea care descoperise corpul lui Benjamin.

Portăreasa, o femeie fără vîrstă, corpolentă, îmbrăcată sobru, păși cu ezitare în atelier, tulburată probabil de amintirea macabrei priveliști. Leduc îi arătă un scaun, apoi o invită posomorît :

— Spuneți tot ce știți, doamnă Quentin.

Femeia îl privi confuză, iritată chiar și comisarul înțelese cu surprindere că s-a înșelat : doamna Quentin constituia o excepție, nu avea acel debit proverbial al menajerelor și portăreselor, cărora le e de ajuns o cît de mică îmbiere ca să înceapă să turuie fără oprire. În glasul ei se citea demnitatea ofensată :

— Nu vă înțeleg, domnule. Cum adică tot ce știu ?

— Bine, bine, conveni repede Leduc, atunci s-o luăm sistematic. De cît timp locuia aici sculptorul Olivier Benjamin ?

— De aproape șase luni.

— Spuneți-mi, ce fel de existență ducea ? O, adăugă el văzînd ușoara încruntare a femeii, desigur că dumneavoastră, în calitate de persoană discretă, nu vă supravegheați locatarii. Vă cer numai o impresie generală. Știți, în asemenea circumstanțe, e foarte necesar.

— Îmi dau seama, domnule, răspunse doamna Quentin ceva mai îmbunată. Ce pot să vă spun ? Maestrul Benjamin ducea o

viață extrem de liniștită, de rezervată. Da, da, nu era dintre aceia pe care-i amețește succesul. Era un om sobru, distins, manierat. Și ce exprimare aleasă, domnule... O singură dată l-am văzut ieșindu-și din fire, cînd unul dintre hamalii care coborau statuile s-a dovedit neatent. Grozav s-a mai supărat ! Dar l-am înțeles și l-am scuzat. La urma urmei sculpturile acelea valorau o avere. Niște opere geniale, domnule !

— Le admirați atît de mult ?

Portăreasa păru stingherită :

— Ca să fiu sinceră, le-am privit o singură dată. Pe urmă, de cîte ori făceam curățenie, le evitam. Aveau ceva, cum să zic, atît de straniu, de tulburător... Parcă erau ființe dintr-o altă lume ori erau gata să plece acolo, în lumea aceea îndepărtată... Nu știu dacă mă înțelegeți. În orice caz, niște capodopere, asta e clar.

— Mda, mormăi Leduc. Spuneți deci că ducea o existență retrasă. Înseamnă că nu primea multe vizite.

— O, aproape de loc, domnule. În afară de cei care-i serveau drept modele, nu știu să-i fi călcat cineva pragul.

— Nu avea rude, prieteni ?

— Rude ? Nu cred. De altfel știți că a venit aici direct din America de Sud, unde trăise multă vreme. Prieteni ? Poate că da, dar presupun că se întîlnea cu ei în oraș. În schimb, celebritatea lui atrăgea o mulțime de curioși, mai cu seamă gazetari. Ca să scape de insistențele lor, căci după cum v-am spus iubea liniștea, a recurs la un mic truc. A mascat butonul soneriei în rama ușii, ca să nu poată fi descoperit de neinițiați, iar ușa, după cum vedeți, a pus s-o capitoneze pe dinăuntru, astfel că nici o bătaie nu-l putea deranja.

— Cum ați descoperit cadavrul ?

Doamna Quentin tresări, oroarea amintirii îi dilată iarăși pupilele. Făcu un efort :

— Domnul Benjamin mînca totdeauna la restaurant. La prînz lipsea cam două ore. Profitam de această absență ca să-i fac curățenie. Știți, mă rugase să-i fac acest serviciu provizoriu, pînă va angaja pe cineva, dar nu se hotărîse încă. Astăzi, ca de obicei, am sunat la ușă spre a mă convinge dacă într-adevăr a plecat. Cum n-a răspuns nimeni, am scos cheia din buzunar, cheia pe care mi-o încredințase el însuși, și am vrut să descui, dar am constatat cu uimire că ușa e descuiată. Am apăsat clanța, am intrat și... am văzut... ceea ce...

Vocea doamnei Quentin se frînse, tremurătoare. Leduc specula cu sadism această emoție :

— Expertiza medicală a stabilit că asasinatul a fost comis în jurul orei zece dimineața. Ce făceați la această oră, doamnă Quentin ?

Femeia holbă ochii, uimită. Își regăsi însă imediat aplombul de la început. Surîse :

— Mă bănuiți, domnule comisar ?

— Nu, stimată doamnă, se apără Leduc, nici pomeneală. Voiam numai să vă întreb dacă ați văzut pe cineva, dacă ați auzit vreun zgomot suspect...

— Între nouă și unsprezece am fost la doamna Cagliari, soția violonistului, a cărei bucătăreasă e bolnavă. I-am ajutat să prepare o tortă. N-am auzit nimic deosebit, toată casa era cufundată în liniște.

5.

Nici dialogurile cu ceilalți locatari nu se dovediră mai edificatoare. Nimeni nu auzise și nu văzuse nimic suspect, nimeni nu avea vreo bănuială. Alibiurile tuturora, pe care comisarul le verificase cu o extremă delicatețe, dată fiind notorietatea artistică a persoanelor în cauză, erau impecabile.

Leduc părăsi casa indispus. În stradă îl întîmpină lumina nostalgică, diafană a după-amiezii. Chiar la intrarea imobilului, nepăsător la ecourile sumbrei tragedii care făcuse să zumzăie agitat întreg cartierul, un băiețel ciufulit, cu nasul cît o cireașă, lansa în spațiu avioane de hîrtie de fabricație proprie, urmărindu-le fermecat zborul capricios. Comisarul surîse acestei imagini a candorii infantile și se îndepărtă urmat de Michaud, care isprăvise în cele din urmă masticația, pesemne din lipsă de provizii. Își concedie subalternul și voi să se îndrepte spre casă, dar cum tot nu-l aștepta nimeni și cum aerul curat îi alungase oboseala, se răzgîndi, hotărînd să treacă mai întîi pe la Poliția Judiciară.

Pe birou găsi fișa lui Olivier Benjamin, pe care i-o expediaseră cei de la evidența populației. Conținea numai datele esențiale, din care nu putea să tragă cine știe ce concluzii. Benjamin avea într-adevăr 52 de ani și se născuse într-un orășel obscur din Elveția. Studiase artele plastice la Paris. Se întorsese în patrie, pribegise o vreme prin Belgia și Italia. Din nou o ședere de patru ani la Paris, apoi emigrarea în Peru, de unde revenise cu șase luni în urmă. Atîta tot. O biografie schematică, atestată de ștampile și vize, lipsită de evenimente și semnificații. Nu fusese niciodată condamnat.

Privi îndelung fotografia sculptorului. Semăna destul de bine cu acel chip pe care-l văzuse în strada Mareșal Dupré, alterat de răceala morții. Păr bogat, ușor încărunțit, fruntea colțuroasă, obrazul prelung, ridat, mărturie a vîrstei, dar și a frămîntărilor lăuntrice. Privirea vagă, fără strălucire. Leduc căută insistent să descopere o trăsătură aparte, un semn, o caracteristică pe care ceilalți muritori n-o au, Benjamin fusese doar un geniu, dar trebui să renunțe dezamăgit. Avea dinaintea lui o figură pe care o întîlnești în mii de exemplare. Se consolă amintindu-și că Balzac avea o înfățișare de brutar cumsecade și că alți creatori, tot atît de celebri, judecați după fotografie, nu păreau decît niște preoți de țară sau modești cultivatori de napi. Nu, decise Leduc, talentul nu implică elemente fizice ieșite din comun, și o clipă se mîndri cu acest raționament.

Sună telefonul. Vocea suavă a domnișoarei Honorine, de la laborator, îi gîdilă plăcut auzul :

— Maestre, îmi pare rău că vă provoc o decepție, dar să știți că n-am ajuns la nici un rezultat...

— Cu ce anume ? se miră Leduc, măgulit peste măsură de epitetul „maestre".

— Cu pilula aceea gălbuie pe care ne-ați trimis-o la analiză, spuse fata, ușor enervată de senina lui ignoranță.

— Aha...

— O compoziție chimică absolut neverosimilă ne-a dat peste cap toate probele clasice. Noi insistăm, firește, e chiar pasionant, rareori avem prilejul să facem cercetări atît de savante, dar în orice caz e o chestiune de durată...

„Vrea să-și dea importanță, reflectă amuzat comisarul. Femeile tot femei..." Aducîndu-și aminte de cealaltă „bomboană" palidă, o scoase din buzunarul vestei, o mirosi din nou, o clipă fu ispitit s-o pună pe vîrful limbii pentru a vedea ce gust are, dar renunță și ridicînd din umeri o înfășură la loc în foiță, vîrînd-o în sertar. Ochii îi căzură iarăși pe fotografia lui Benjamin. Sărman geniu cu înfățișare banală... Cine să-i fi curmat firul vieții în plină glorie ? Și mai ales pentru ce ? Să fi fost la mijloc invidia unui confrate ? Prostii. Între artiști există, fără îndoială, conflicte, gelozii, dar ele nu evoluează niciodată pînă la asemenea acțiuni funeste.

Își aminti scuza pe care o improvizase la telefon, în convorbirea cu șeful : artiștii sînt nemuritori. Da, desigur, dar la ce-i mai folosește bietului ins această simpatică nemurire după ce a fost înjunghiat ca o vită ? El nu se va mai bucura niciodată că oamenii vorbesc despre dînsul, că se extaziază în fața operei lui. Opera... O particulă din ființa artistului, din esența lui sufletească. Brusc, hotărî să se ducă a doua zi la „Capricorn". Și polițiștii sînt obligați, măcar uneori, la acte de pietate și de cultură. Apoi el era dator să afle cît mai multe despre Benjamin. Cît mai multe.

6.

În tinerețe Leduc vizitase și el Luvrul, ca toată lumea, și nu numai o dată, firește. Privise mut de admirație capodoperele marilor maeștri ai timpurilor și ieșind de acolo se simțise o bucată de vreme mai generos, mai pur, cugetase adînc la destinele și aspirațiile umanității. Își amintea perfect toate acestea. Dar sentimentul pe care îl încerca acum nu putea fi comparat cu nimic. Era ca și cum ar fi înotat în profunzimile unei ape de cleștar, cu o teribilă densitate, năzuind către un punct incandescent, cu irizări diafane, care-l atrăgea ca un magnet, ținîndu-l în același timp la distanță, cu blîndețe, dar cu fermitate, țesînd în jurul lui o rețea invizibilă, imposibil de străpuns. Privirile îi lunecau febrile pe luciul statuilor, pipăindu-le armonia, mișcarea aceea lentă, obsedantă, pe care simțurile lui doreau cu furie s-o imite, să și-o însușească, sorbindu-le apoi cu aviditate expresia extatică. Expresia acelor chipuri i se părea în prima fracțiune de secundă insuportabilă și un recul interior îl făcea să plece pleoapele ca o cortină protectoare, dar o voință străină, tiranică îi poruncea să le ridice iarăși și nimbul sublim, paradoxal de tragic și de fericit totodată, al ființelor încremenite cobora asupră-i, înfășurîndu-l într-o spirală

de lumină grea. Nu mai era comisarul Leduc, omul cu nervii de oțel, care explorase lucid, netulburat, genunile cele mai întunecate ale sufletului omenesc, care văzuse masacre, dureri și gesturi demențiale, ascultînd impasibil spovedanii înfiorătoare. Era un biet om slab și covîrșit, cu simțurile răscolite de o vijelie, trudindu-se în van să scobească o găurică într-un munte de bazalt, dincolo de care se bănuia o magnifică auroră. Dacă în cariera lui avusese de-a face cu nenumărate enigme, pe care le descifrase răbdător și obstinat, acelea nu i se mai păreau acum decît niște biete glume stîngace și banale, căci iată, avea înaintea lui însăși întruchiparea Marelui Mister, a Misterului Absolut. Unde, în ce lume transcendentală priveau acele statui oarbe și reci ? Ce viziuni, ce himere fără substanță și fără formă populau universul acela fabulos în care străbătuse irisul lor dilatat ? se întrebă măcinat de invidie și neputință. O clipă se gîndi la Dante Alighieri, care explora cutremurat tenebrele purgatoriului, întrezărind dincolo de chinuri și văpăi chipul serafic al Beatricei. Da, acest Benjamin era luntrașul tăcut care-și trecuse propria operă dincolo de Styxul imaginației. Uluitor artist ! Și iată că el însuși trecuse, ad litteram, în imperiul tăcerii.

Asasinarea sculptorului transformase mulțimea vizitatorilor de la „Capricorn" într-o adevărată avalanșă, căci senzaționalul artistic era dublat acum de senzaționalul criminalistic și chiar cei ce nu s-ar fi sinchisit pînă la sfîrșitul vieții lor de gloria lui Benjamin, fiind prea angajați în măruntele lor preocupări, dădeau acum buzna la intrarea faimosului salon de artă, adulmecînd parcă mirosul sîngelui ca niște ogari întărîtați. Dar pînă și în aceste spirite limitate, vegetînd în vidul lor, fenomenul se producea instantaneu. Firește, la o altă scară. Paznici de închisoare, precupețe ori poate chiar directori de bancă (fiindcă la urma urmei nu profesia conta, ci dimensiunile psihice), pășind pe culoarul dintre statui, după cea dintîi uimire erau cuprinși de o teamă superstițioasă, de nervozitate, manifestîndu-și spontan nevoia de eliberare prin interjecții isterice care sunau strident, jignitor, grotesc în liniștea aceea de pantheon. Cînd asemenea specimene de vizitatori se nimereau în duet, își comunicau într-o șușoteală exasperantă sărmanele lor „impresii", bîiguieli mai mult, elucubrații spasmodice, izvorîte din nevroza necunoscutului.

În fața lui Leduc pășeau două femei încă tinere, gospodine de cartier, fără îndoială, cu sacoșele pline în mîini, căci de la piață se abătuseră „numai un minut" pe la expoziție, îmboldite de lectura fițuicilor de senzație și de gîndul că vor avea cu ce să se fălească în fața vecinelor. Sub imperiul tulburării ce le invadase se încleștaseră de braț, agățîndu-se parcă una de alta, ca să nu se scufunde în neant ori ca să nu se rătăcească într-un labirint de ghețuri. O rămășiță de bun simț, de pudoare le împiedica să dea glas crîmpeielor confuze de cugetări și numai mișcările dezordonate, bruște le trădau agitația. Deodată una dintre femei se opri dînd capul pe spate ca și cum s-ar fi lovit de o grindă și holbîndu-se la statuia în dreptul căreia se afla își smuci partenera de mînecă :

— Uită-te, uită-te : e moș Petrinet ! Leit moș Petrinet, peticarul ! Pînă și cicatricea de pe tîmplă i-a făcut-o aidoma... Dar ce privire are, dumnezeule, ce privire !

Leduc, care înregistrase semiconștient vorbele cumetrei, tresări, smulgîndu-se cu un efort supraomenesc din abisul lui. Ieșind penibil la lumină, ca un fluture din crisalidă, sentimentul plat și terestru al datoriei polițistului se deștepta provocîndu-i o durere aproape fizică, dar Leduc rezistă eroic tentației de a se întoarce între fantasme, pășind automat, cu privirea pironită în ceafa celor două femei, pînă la ieșire. În prima clipă nu-și dădu seama ce l-a determinat să acționeze astfel, însă afară, în tumultul străzii, înțelese. Constatarea stupefiată a femeii însemnase pentru el ceea ce înseamnă pentru cîinele de vînătoare palpitarea abia deslușită, plină de făgăduință, a unei tufe în cîmpie. Străbătu bulevardul căznindu-se să nu le piardă din ochi pe cele două vizitatoare, iar cînd acestea cotiră într-o stradă mai liniștită, grăbi pasul și tușind discret își ridică politicos pălăria :

— Doamnele mele, dacă-mi permiteți...

Cumetrele se răsuciră în loc, străpungîndu-l cu priviri pline de ferocitate, căci fără îndoială erau încredințate că bărbatul acela între două vîrste, care le urmărise, premedita o aventură galantă. Comisarul ar fi putut să explice, să se legitimeze la nevoie, dar, văzînd expresia lor plină de agresivitate și de viclenie în același timp, îl cuprinse deodată oboseala și sila. Renunță, îngînînd :

— Scuzați-mă, a fost o confuzie...

7.

Cînd însoțit de greoiul Michaud sună la ușa doamnei Quentin, portăreasa păru uimită și contrariată că-l vede iarăși. Privirea ei neprietenoasă spunea : „N-ați mai terminat, domnule, cu iscodelile și insinuările dumneavoastră ?" Avea însă o veche deprindere a convenientelor, căci spuse :

— Luați loc, domnule comisar. Cu ce vă pot fi de folos ?

— Stimată doamnă, începu Leduc, mi se pare că atît eu cît și dumneavoastră am trecut cu prea multă ușurință peste un amănunt. Mi-ați declarat că domnul Benjamin nu primea vizite aproape de loc. Dar modelele, oamenii aceia care îi pozau ? După cîte înțeleg, s-au perindat destui prin apartamentul lui, cu toate acestea nu mi-ați dat nici un fel de relații cu privire...

Doamna Quentin îl întrerupse cu un zîmbet disprețuitor :

— Indivizii aceia, domnule ? Niște epave, niște declasați, pe care regretatul maestru îi culegea de pe stradă și care probabil erau bucuroși să cîștige cîțiva gologani nefăcînd nimic.

— Dar tocmai faptul că erau niște oameni fără căpătîi, descompuși, poate, nu vi se pare plin de semnificație ? Oricare dintre ei ar fi putut...

Portăreasa ridică brațele la cer :

— Să-l omoare pe domnul Benjamin ? Dar pentru ce ? Poate numai ca să-l jefuiască, dar știți bine că nu lipsea nimic din casă.

Ceea ce spunea doamna Quentin era foarte logic, dar comisarul nu se dădu bătut :

— Aparent nu lipsea nimic, firește, dar numai răposatul dumneavoastră locatar ar fi putut să declare sub jurămînt dacă este sau nu așa, ceea ce, din nefericire, nu-i posibil. Așa că pînă una alta respectivii sînt pasibili de orice suspiciune.

— Mda, aveți dreptate...

— Vedeți ? triumfă Leduc. Și chiar dacă nici unul dintre ei nu este autorul crimei, poate că vor fi în măsură să ne furnizeze informații prețioase. Așadar, doamnă Quentin, străduiți-vă să vi-i reamintiți, să ni-i descrieți. Poate că unora dintre ei le cunoașteți și numele...

Femeia deveni iarăși distantă și rece. Fără îndoială, contactul permanent cu atîtea somități artistice o făcuse să se simtă mult deasupra îndeletnicirii ei și a insignifiantei lumi din care făcea parte :

— Asemenea specimene nu m-au interesat niciodată, domnule comisar, abia dacă le aruncam o privire. Așa că nu vi-i pot descrie, cu toată bunăvoința. Cît despre nume, asta ar mai lipsi...

— Credeam, stărui Leduc rugător, că e vorba de unele tipuri familiare din cartier, pe care le-ați fi putut recunoaște... Nici despre un oarecare Petrinet, moș Petrinet, nu vă amintiți nimic ?

— Nu, domnule, i-o reteză portăreasa. Nu cunosc nici un Petrinet. Și vă repet, în general nu țin evidența vagabonzilor din Paris.

Comisarul simți că explodează. Înțelegînd însă că nimic n-o va face pe această blestemată femeie să revină la sentimente mai bune, îl cuprinse o tristețe nemărginită. Pesemne că arăta în clipa aceea atît de abătut și confuz, încît vocea portăresei căpătă oarecare căldură :

— Dacă vreți cu tot dinadinsul să aflați cîte ceva despre .. în sfîrșit, despre oamenii aceia, îmi permit să vă dau o sugestie Este în apropiere o persoană, doamna Lamballe, tutungioaica. Ea cunoaște aproape pe toată lumea, datorită... cum să spun, firii ei comunicative. Adresați-vă ei și fiți sigur că nu vă osteniți degeaba.

Leduc plecă atît de grăbit încît ajuns în stradă îl încercă o clipă teama că nici nu și-a luat rămas bun. Îl inundă însă o speranță voioasă care-i risipi grijile. Pe trotuar, același băiețaș ciufulit făcea avioane de hîrtie, aruncîndu-le frenetic în văzduh, ca și cum asta ar fi fost unica lui ocupație în viață. Comisarul îi adresă un salut amical, la care puștiul răspunse cu un fermecător surîs.

Cînd îi declarară doamnei Lamballe pentru ce au venit, grăsana tutungioaică se arătă plină de bunăvoință și făcu un tapaj nemaipomenit, dîndu-și clienții afară și trăgînd oblaanele, chipurile pentru a putea discuta în liniște, dar în realitate ca să atragă atenția tuturor asupra evenimentelor importante ce se petrec în dugheana ei. Plictisit, dar răbdător, Leduc așteptă să se sfîrșească toată această punere în scenă și declanșă interogatoriul Nu fu nevoie de insistențe. Doamna Lamballe era într-adevăr detectivul cu fustă și cronica vie a întregului cartier :

— Modelele domnului Benjamin ? Păi în fiecare săptămînă aproape aducea cîte unul Și-i, trecea totdeauna prin fața tutungeriei mele, așa că... N-am ce zice, se pricepea să-i aleagă, indi-

vizi foarte pitorești, artiștii au un ochi experimentat. La drept vorbind erau uneori și femei...

Michaud schiță un rînjet devenind interesat, dar comisarul îl dojeni cu privirea. Femeia urmă :

— Da, îmi amintesc, de pildă, de Adele, florăreasa, o fetișcană, știți, cu moravuri cam nesigure, dar încolo foarte drăguță și cumsecade...

— De moș Petrinet vă amintiți ?

— Cum să nu, bătrînul Petrinet, peticarul ! Și el i-a pozat, da, da, da. Altă dată l-a adus pe bețivanul de Moustache, o namilă care vagabondează toată ziua în căutare de lucru, dar nu face purici nicăieri.

— Vreți să spuneți că are apucături necinstite ?

— Nu tocmai, domnule. Depinde cum o iei. În fond, o haimana și un leneș. Asta nu se pedepsește după cîte știu. A, da, să nu uit : în altă zi l-a adus pe domnul Maximilien.

— „Domnul" Maximilien ?

— Așa i se spune, cu toate că n-are după ce bea apă. Se pare că e urmașul decăzut al unei familii aristocratice. O persoană cu multă distincție, să știți, deși trăiește în mizerie. Face mici comisioane, alteori se improvizează maestru de ceremonii funerare și în felul acesta se mai alege și el cu cîte ceva.

— Vă mai amintiți și alte persoane ?

— Vag. Erau, desigur, din alte cartiere, nu i-am putut identifica.

Leduc zîmbi în fața acestei exprimări judiciare și-i aruncă o privire lui Michaud, care notase conștiincios totul. Acesta clipi în semn că știe ce are de făcut.

8.

După felul cum Michaud privea în pămînt, ca un școlar cu lecția neînvățată, comisarul înțelese că se întoarce fără nici un rezultat. Și cu cîtă nerăbdare îl așteptase ! Rareori își dojenea secundul sau pe umilii agenți cu care lucra, dar de astă dată își ieșise din pepeni. Îl măsură pe găligan din cap pînă-n picioare, ca și cum atunci l-ar fi văzut prima dată :

— Stau și mă întreb, Michaud : oare numai pentru statura ta ai fost angajat în poliție ? Mă mir că nu i-a venit cuiva ideea să îmbrace toți stîlpii de telegraf în uniformă și să le atîrne cîte-un pistol la brîu. În felul acesta problema cadrelor s-ar fi rezolvat de la sine.

Uriașul se făcu roșu ca sfecla. Ridică o pereche de ochi triști către Leduc, căruia îi era devotat ca un Saint-Bernard :

— Parcă s-au vorbit cu toții să se ascundă. Nu mi s-a întîmplat de cînd sînt... În afară de asta, cercetările merg destul de greu din cauză că nici unul dintre ei, exceptîndu-l pe Maximilien, nu are domiciliu stabil.

— De ce nu ai pus mîna măcar pe ăsta, pe cioclu...

— Vecinii mi-au declarat că e plecat la țară, nu se știe unde. Dispare adeseori pentru luni de zile, spunînd că „pleacă la țară". Am impresia că atunci cînd îl încolțește mizeria prea tare se retrage

undeva, la un azil, dacă nu chiar la un ospiciu, fiindcă din cîte am aflat are momente de veritabilă țicneală. Am pus să se cerceteze la diferite instituții de caritate și sanatorii.

— Bine. Și ceilalți ?

— Păsări călătoare, șefule. Își fac culcușul pe unde nimeresc. Poate că în cele din urmă i-aș fi dibuit, dar toate informațiile pe care le-am căpătat erau eronate. Am trecut prin ciur o mulțime de tipi dubioși. Din aversiune față de poliție mi-au turnat cu seninătate o mulțime de bazaconii, făcîndu-mă să alerg degeaba de colo-colo. Un adevărat complot. Numai pe Moustache era cît pe-aci să pun mîna. Tocmai aflasem că ajută să se descarce butoaiele cu bere la un bistro și m-am dus repede acolo. Cineva însă l-a avertizat și individul a șters-o în ultima clipă, lăsîndu-și chiar și haina acolo, în camian. O zdreanță în care n-am găsit absolut nimic.

Leduc rămase pe gînduri. Înțelegea că sarcina lui Michaud nu e de loc ușoară cu un vînat atît de nestatornic, dar nemulțumirea nu-i trecuse cu totul. Bombăni ursuz :

— Toate aceste dificultăți nu mă interesează, Michaud. În meseria noastră nu există scuze. Continuă cu ceva mai multă inițiativă, dragul meu, la nevoie cere ajutoare. Am neapărată nevoie de aceste personaje „pitorești", cum le spunea tutungioaica. Înțelegi ?

Insuccesul lui Michaud îl irita, însă relatarea lui îi dăduse o tresărire secretă de satisfacție. Faptul că respectivii se ascundeau cu îndărătnicie, că acel Moustache fugise abandonîndu-și haina putea să fie reacția firească a unor indivizi care își duc existența în marginea legii. Dar nu mai însemna oare și altceva ? Nu avea oare unul dintre ei un motiv special să ocolească orice contact cu poliția ?

Îndată după plecarea secundului sună telefonul, întrerupîndu-i interesantele deducții. Domnișoara Honorine mieună și toarse în urechea lui cu o insuportabilă gingășie :

— Maestre, ne-ați dat de lucru, nu glumă, cu „pilula" dumneavoastră. În tot laboratorul nu se mai vorbește decît despre asta. Am detectat unii compuși, alții însă nu. Probabil substanțe exotice. Ne-am adresat unor fabrici de medicamente, căci la urma urmei un medicament trebuie să fie, dar pînă acum n-avem nici un rezultat...

Leduc trînti receptorul scrîșnind. El își chinuia creierii să dea de urma asasinului, în vreme ce unii răsfățați ai soartei se ocupau de fleacuri, ba încă îl mai și băteau la cap cu „activitatea" lor. Ce-i venise să dea acea nenorocită bomboană la analiză ? La urma urmei Benjamin fusese ucis cu pumnalul.

9.

„Da, își spuse înfiorat, pentru a suta oară, moartea acestui artist genial este o pierdere ireparabilă pentru omenire. Nimeni niciodată nu-l va egala..."

Privirile lui fascinate nu se puteau desprinde de pe contururi, de pe fețele „vizionarilor" lui Benjamin. Căci în dimineața aceasta pașii îl purtaseră din nou, aproape involuntar, ca sub porunca unei puteri magice, către sala „Capricorn". Intrase în fluviul acela ome-

nesc care unduia în fața expoziției, ca o efemeridă atrasă de lumină. Acea neliniștită vibrație care-l învăluise la prima vizită se estompase acum în chip inexplicabil, se distilase într-un sentiment amar și profund, poate nostalgie, poate resemnare de infirm. Era ca și cum împreună cu acele „ființe" privilegiate ar fi trecut un prag imaterial, insesizabil, sub oblăduirea și îndemnul lor, cu deosebirea însă că ele „vedeau", culegeau în fibrele lor tainice o esență sublimă, se metamorfozau, dezmierdînd cu toate simțurile corola unei flori suave și amețitoare, zămislită din îmbrățișarea timpului cu infinitul, pe cînd el rămînea orb și nefericit, prizonier al neputinței lui. Poate că beatitudinea „vizionarilor" ascundea în ea și un crîmpei de suferință, de teamă chiar, dar mult mai adîncă i se părea lui Leduc amărăciunea ignoranței lui.

Brusc, se simți cotropit de o furie dementă. Cum era oare cu putință ca niște biete statui, căci la urma urmei niște statui erau, să capete, prin cîteva lovituri de daltă, puterea de a trece dincolo de vis și de închipuire, pe cînd el, un om, o ființă inteligentă și sensibilă, rămînea suspendat în banalitate și incertitudine ? Se socotea micșorat, lezat în toate atributele lui umane. Cramponîndu-se de coarda plușată care proteja podiumul sculpturilor, pentru a nu fi luat de valul de vizitatori, începu un dialog mut, irațional, cu nălucile de bronz :

— Ce ascundeți sub masca voastră impenetrabilă ? Cine v-a îngăduit să pătrundeți acolo... acolo ? Cine ? Cum ? Pentru ce ? Vorbiți o dată ! Cine a fost demiurgul vostru, o divinitate sau un monstru ? Vorbiți, se zice că și Sfinxul vorbește uneori...

Chipurile cu reflexe metalice își păstrau enigmatica neclintire. Într-un ungher al judecății lui Leduc încolți deodată amintirea realității, fiindcă în acest sanctuar realitatea nu putea depăși stadiul unei amintiri difuze, nebuloase. Văzu ca prin ceață cadavrul lui Benjamin, el însuși o statuie rigidă, prăvălită de pe soclu, și imaginea aceasta concretă se amestecă vertiginos în elucubrațiile lui. Păli, căci strigătul sugrumat în el era intens, istovitor :

— Voi, voi, l-ați ucis pe creatorul vostru, plăsmuiri perfide ! Degeaba vă ascundeți după acest zid de tăcere, după surîsuri batjocoritoare, după angelica voastră șovăire ! Unul dintre voi a făcut-o, știu ! Tu, de pildă, moș Petrinet, cu figura ta șireată și cupidă, pe care în zadar ți-ai așternut un strat de lumină... Sau dumneata, domnule Maximilien, căci te-am recunoscut, n-avea grijă, porți stigmatul degenerării în fiecare cută, cu toate că ai împrumutat de undeva o mască de profet...

— Bună ziua, Leduc. Ce mai faci ?

Cuvintele acestea, cu toate că fuseseră rostite în șoaptă, explodară în auzul comisarului ca un depozit de muniții. Întoarse spre cel care-i vorbise o față lividă, scăldată în sudoare. Îngînă anevoie :

— Doctore Bosch...

Doctorul îl privi curios :

— Ce ai, te simți rău ?

— Nu... o să-mi treacă. E prea cald aici. Și înghesuiala asta...

Doctorul Bosch îl luă impetuos de braț, scoțîndu-l afară din sală. În răcoarea străzii Leduc simți că și-a revenit, într-adevăr, din starea aceea anormală, dar avea încă o senzație de extenuare, de

gol și înțelese cu groază că probabil a fost pe punctul de a-și pierde mințile. Doctorul Bosch îl cerceta afectuos. Fuseseră colegi de liceu. Viața îi despărțise, se vedeau rareori, dar își păstraseră o simpatie reciprocă.

— Ești obosit rău, dragul meu Leduc. Afurisită meserie ți-ai ales și tu! Trebuie neapărat să te odihnești cîteva săptămîni, crede-mă. De altfel bine faci că te mai duci pe la expoziții. Arta deconectează... Cu toate că, la urma urmei, statuile excentrice ale acestui Benjamin nu sînt de natură să relaxeze nervii. Ce părere ai despre ele?

— Eu nu le-aș numi excentrice...

— Ai dreptate, nu m-am exprimat corect. O concepție care nu are afinități cu nimic din ceea ce am cunoscut noi pînă acum. Creațiile unui posedat.

— E genial, Bosch. Te scoate din tine, înțelegi? Te extrage din învelișul tău material ca pe-o banană din coaja ei.

— Același simțămînt l-am avut și eu, cu toate că sînt un pozitivist, un practician refractar la orice rafinamente spirituale. Statuile acelea ridică o perdea de întuneric, dar din nefericire numai pentru ochii lor. Îmi dau seama că fac o comparație absurdă, dar am mai trecut prin momente asemănătoare în America de Sud, în Peru.

— Nici nu știam că ai fost acolo.

— Am stat aproape un an și jumătate. Am studiat unele maladii exotice. Am ajuns în peregrinările mele pînă în regiuni foarte puțin afectate de civilizație. Odată, într-un sătuc de munte, mai mult o îngrămădire de colibe ridicate în jurul unui templu părăginit, am fost martorul unui ritual ciudat, cu origini obscure. N-am înțeles nimic din bolboroseala bătrînului mag care dirija toată ceremonia, dar ceea ce m-a zguduit a fost dansul unui bărbat splendid, care era probabil inițiat cu acest prilej în cine știe ce taine religioase. N-a fost propriu-zis un dans, Leduc. Omul nu făcea exces de mișcări, era mai mult o frămîntare, un zbucium intern, izvorît parcă dintr-o revelație, din năzuința către ceva magnific. O chemare, căreia omul încătușat de condiția lui terestră nu-i putea da ascultare. Și acest înălțător supliciu se răsfrîngea pe chipul lui ca o ardere mistuitoare...

Povestind, doctorul Bosch se întoarse către Leduc, dar, văzîndu-i expresia preocupată, străină, crispată aproape, înțelese că acesta nu-l mai ascultă și se simți ușor jignit. Apoi însă puse totul pe seama asteniei pronunțate a comisarului.

10.

Nu, nu epuizarea nervoasă îi sustrăsese atenția lui Leduc de la interesanta istorisire a doctorului. Altceva îl făcuse să se izoleze subit și cu totul ireverențios în carapacea gîndurilor lui. Anume faptul că Bosch pomenise despre America de Sud. Firește, la începutul anchetei își notase în memorie „perioada peruviană" a lui Benjamin cu un mare semn de întrebare. Întrucît însă obiectivul lui imediat era descoperirea asasinului, trecuse pe un plan secund exi-

lul acela voluntar al sculptorului, care aparținea trecutului, fără să excludă totuși integral posibilitatea unei legături între cele două fapte. Remarca doctorului fusese o apăsare de pedală, acționînd mai mult asupra instinctului decît asupra logicii lui Leduc, și care-l făcuse să-și concentreze automat atenția către această posibilitate obscură. E drept, abia pornise pe o pistă promițătoare, aceea a descoperirii modelelor lui Benjamin și problema amestecului acelor lumpen era departe de a fi elucidată. Dar cine-l împiedica în definitiv să desfășoare cercetări paralele ? Nu era de loc imposibil ca mobilul crimei, încă necunoscut, să-și aibă originea în cine știe ce conflict cu unul dintre acei meridionali cu temperament vulcanic, năbădăioși și răzbunători. Rămînea de văzut cum trebuie să acționeze pentru verificarea acestei ipoteze. Să ceară relații poliției peruviene ? Ar fi durat imens și rezultatele erau cu totul incerte. Nu rămînea decît speranța infimă că va descoperi o persoană căreia Benjamin să-i fi făcut unele confesiuni, care să cunoască măcar unele date din trecutul sculptorului. Perspectivele nu erau de fel încurajatoare, avînd în vedere declarația doamnei Quentin cu privire la firea taciturnă, la mizantropia fostului locatar din strada Mareşal Dupré.

La cafeneaua artiştilor temerile i se confirmară. Obişnuiţii localului relatară că Benjamin era într-adevăr un tip ciudat, extrem de rezervat și scorțos, care abia schimba cu ei cîteva replici. După cum spuneau ei, singurul care izbutise să pătrundă cît de cît în intimitatea sculptorului era criticul Jean Ferat.

La telefon, după o imperceptibilă ezitare, pricinuită probabil de surpriză, ilustrul critic îi declară cu destulă amabilitate că îl așteaptă și că îi stă la dispoziție o oră întreagă. Leduc fu cam sîcîit de această limitare de timp, dar își dădu seama că nu poate pretinde altceva de la o asemenea personalitate, asupra căreia nu exista nici cea mai mică suspiciune. Ferat dovedi că știe să fie o gazdă încîntătoare, chiar cînd avea de-a face cu polițiști. Comisarul se simțea bine în confortabila, discreta ambianță, înconjurat de atențiile amfitrionului, și încerca oarecare jenă, neștiind cum să-și plaseze întrebările. Îl ajută însuși Ferat, cu un tact deosebit :

— Așadar ați fost informat că mă bucuram de favoarea intimității lui Benjamin. Mi se pare oarecum exagerat. Olivier pur și simplu mă tolera în preajma lui mai mult decît pe alții, tocmai datorită faptului că nu-i puneam prea multe întrebări și că în general nu-i foloseam afirmațiile pentru a construi cine știe ce teorii despre arta lui. Se enerva teribil cînd cineva, într-o revistă sau alta, se lansa în astfel de speculații. Nu știu cum să spun, îi surîdea parcă, dorea acerb ca asupra esenței lui artistice să planeze misterul.

— Vă înțeleg... Și trebuie să vă mărturisesc totodată dezamăgirea mea. Am văzut și eu operele lui Benjamin, ele sînt realmente înconjurate de o aură misterioasă, inefabilă. Dar nu în legătură cu aceasta venisem, ci cu uciderea artistului, care a rămas, de asemenea, învăluită în enigmă. Conducînd ancheta, mi-am oprit atenția asupra unui fapt : absența lui din Europa, timp de aproape 12 ani. Nu este exclus ca acolo, peste ocean, să fi contractat vreo dușmănie cu urmări tragice. Nădăjduisem că v-a făcut unele confidențe în legătură cu asta.

— Nu, domnule comisar. Sînt dezolat. O singură dată am vorbit despre șederea lui în America de Sud. Comparasem destinul lui cu al lui Gauguin, care, după inexplicabilul și voluntarul lui exil în mările sudului, a devenit celebru. O apropiere exista, căci Benjamin, înainte de plecarea lui în America nu fusese decît un anonim. Olivier însă m-a contrazis, mi-a spus că de fapt în Peru nu a lucrat de loc, că a fost pentru el numai o perioadă de reflexie și de inițiere. O formulă destul de sibilică, dar n-am stăruit, ca să nu-l supăr.

— Deci nu v-a făcut nici un fel de destăinuiri...

— Nu, nu era genul lui. Era țepos ca un arici. Și atît de sarcastic... Odată, de pildă, am fost la el acasă...

Comisarul deveni atent :

— Îl vizitați deci ?

— O singură dată. A fost un privilegiu rarisim, fiindcă după cîte știu nimeni nu se poate lăuda că a fost oaspetele lui Benjamin.

— Vorbiți-mi despre această vizită, vă rog. Străduiți-vă să vă amintiți toate amănuntele, e foarte important.

— Voi încerca... Voiam însă să vă dau un exemplu despre sarcasmul, despre causticitatea lui Olivier. Mulți nu i-au cunoscut această trăsătură, tocmai pentru că îi ținea la distanță. Să vedeți, examinam cu mult interes o cutie aflată pe un raft al bibliotecii lui...

Comisarul își scotoci înfrigurat memoria :

— Ce fel de cutie ?

— Un soi de lădiță metalică, argintie, nu mai mare ca o cutie de păpuși. O casetă, în fine, împodobită cu niște motive bizare, pe care nu reușeam să le identific. Văzîndu-mi nedumerirea, Olivier a rînjit : „Nu te mai strădui de pomană, Ferat, fiindcă nu-i vei descoperi proveniența. Cutia aceasta e venită din cer". Am roșit, mai bine mi-ar fi dat o palmă decît să-mi demonstreze atît de brutal limitele cunoștințelor mele în materie de artă. Am înghițit însă hapul, îngăimînd : „Bună. Și ce ții în ea, relicve sacrosancte, lumînări, ambrozie ?" A căzut într-un soi de visare blîndă, ca și cum ar fi uitat că mă jignise cu o clipă mai înainte. Mi-a răspuns : „Tot un fel de ambrozie... elixirul artei supreme". Eram din ce în ce mai stînjenit, nu înțelesesem ce vrea să spună, glumea, desigur, dar la urma urmei nu era singurul lucru pe care nu-l înțelegeam la el. Mîndria de a te afla în preajma geniilor se plătește cu mici umilințe secrete...

— Mda, mormăi Leduc pierdut în gînduri, deci o cutie de metal argintiu. Altceva vă mai amintiți, domnule Ferat, alte amănunte ?

— Cum să vă spun, amănuntele exterioare erau cu totul neglijabile, eram preocupat de persoana, de comportamentul lui, pe atunci nu renunțasem la ambiția de a-l „descifra". A, da, înainte de plecare a mai fost un incident neplăcut. Pe masa lui se afla un caiet cu scoarțe negre, de piele. L-am frunzărit mașinal, fără intenția de a comite o indiscreție. Mi l-a smuls din mînă ca un sălbatic, mîrîind. Am încercat din nou să dau o turnură inofensivă întîmplării, pentru a alunga răceala dintre noi. L-am întrebat : „Ții un jurnal, Olivier ?" „Cam așa ceva."

CONTINUAREA
ÎN NUMĂRUL VIITOR

ILIA POPOVSKI

IUGOSLAVIA

REPORTAJ dintr-un viitor îndepărtat

Nu de mult a avut loc pe Neptun conferința ordinară anuală a tuturor planetelor ce fac parte din sistemul solar. Pe ordinea de zi, un singur punct: „Alegerea noului Consiliu interplanetar". Dar toți delegații știau că după elucidarea acelui unic punct se va ivi o întreagă galaxie de diverse probleme.

Inelul planetei Saturn a început să ruginească, iar delegații ei vor solicita desigur noi fonduri pentru reparații și vopsele.

Pe planeta Marte s-a întîmplat ca, în decursul vremii, foarte multe canale să se fi umplut cu nisip și praf și, firește, reprezentanții ei vor cere piese de schimb pentru perforatoarele de canale.

Delegații lui Mercur vor începe ca de obicei să se văicărească... „Cerem insistent să fie încetinită mișcarea de revoluție a planetei noastre! Voi toți vă rotiți în mod normal în jurul Soarelui, în vreme ce noi, din pricina prea marii viteze și a schimbării prea repezi între zi și noapte, nu dovedim în nici un chip să ne îndeplinim planul, așa că de trei veacuri n-am progresat cu nimic."

De bună seamă, nici noi, pe Pămînt, nu stăm pe roze... Pe de o parte, existența disproporției economice: în timp ce popoarele Africii și Asiei străbat Universul în vertiginoasele lor iahturi cosmice, triburile primitive ale Europei și Americii beau coniac cu sifon, așa cum obișnuiau să facă acest lucru îndepărtații lor străbunici din secolul al XX-lea.

Pe de altă parte, Pele al XXVI-lea și-a scrîntit iar glezna și a pus sub semnul întrebării campionatul de fotbal dintre selecționata Pămîntului și a Cassiopeei.

Ne-a venit foarte greu s-o scoatem la capăt. De unde să luăm bani dacă noul stadion-poker, cuprinzînd un milion de jucători și suporteri, a înghițit tot ce a putut să înghită!

Iată, în astfel de atmosferă sumbră au început dezbaterile conferinței noastre. Președintele Rădăcina Pătrată a lui Unu din planeta Jupiter și-a prezentat raportul științifico-fantastic, după care s-au încins viile și constructivele macrodiscuții.

În succintul său discurs, reprezentantul lui Saturn a adresat delegaţilor un călduros apel către unitate şi conştiinţă.

— Cu toţii, a spus el, ne rotim spontan în jurul Soarelui încă de pe vremurile cînd eram simple închegări încinse de plasmă, de aceea este absolut necesar să depunem toate eforturile ca şi pe viitor să menţinem situaţia existentă! Toate problemele materiale trebuie, în etapa actuală, să le izolăm într-un sector special ca să nu dăuneze bunelor noastre relaţii.

Restul participanţilor au acceptat această platformă, şi conferinţa, în ciuda tuturor aşteptărilor, s-a desfăşurat în condiţii optime. Toţi membrii delegaţiilor au făcut schimburi de păreri bune, iar comitetul de finanţare s-a retras în altă încăpere, pentru ca să procedeze acolo în linişte la distribuirea investiţiilor.

În ziua următoare delegaţii au întreprins un scurt zbor de agrement într-o regiune a Căii Lactee. Folosindu-se de acest prilej, fiecare participant la conferinţă a făcut cîte un gest de solidaritate. Jupiter, de pildă, a cedat Venerei unul dintre sateliţii lui, menţionînd că, în pofida împrejurărilor obiective, ea rămîne totuşi în deficit. Noi, pămîntenii, mînaţi de cele mai bune sentimente, am consimţit să înapoiem planetei Marte cîţiva locuitori ai ei care din diferite pricini au căzut pe Pămînt.

Cu toate acestea, seara, la recepţia festivă, situaţia s-a complicat brusc. Cînd chelnerii au servit supa s-a ridicat Aureliu XIX², reprezentantul lui Pluton, ultima planetă a Soarelui, a îndepărtat farfuria din faţa lui şi a rostit la microfon următoarele:

— Delegaţia lui Pluton renunţă, în semn de protest, la gustarea rece, la supă şi la ridichi şi trece direct la şniţelul de berbec şi la friptura de porc. Iată modul în care ne exprimăm nemulţumirea faţă de principiul de repartizare a alocaţiilor: „Cine-i mai aproape de Soare primeşte mai mult!"

S-a aşternut o tăcere apăsătoare. În cele din urmă s-a ridicat delegatul lui Jupiter şi a dat citire unui discurs autocritic:

— Observaţia prietenului nostru Aureliu XIX², dragii mei, este justă. Dar mi-e teamă că dezbaterile pe marginea acestor delicate probleme şi însăşi procedura de repartiţie a fondurilor ne vor răpi prea multă vreme. De aceea propun să încredinţăm această chestiune spre cercetare unui comitet special care — în decursul veacului viitor — va prelucra recomandările noastre, respectînd observaţiile făcute aici.

Componenţii conferinţei au acceptat îndată aceste înţelepte sugestii. Delegaţia planetei Pluton, cu unele rezerve, a admis în ansamblu amendamentul lui Jupiter şi a fost de acord să mănînce gustarea şi ridichile. Renunţînd totuşi la supă: a) din considerente principiale şi b) pentru că se şi răcise.

A doua zi după alegerea, încununată de succes, a noului Consiliu interplanetar, toate delegaţiile s-au înapoiat la planetele lor.

Numai noi, pămîntenii, am întîrziat puţin: expresul cosmic „Pămînt-Neptun" a întîrziat şapte ani-lumină, deoarece comandantul navei, după un vechi obicei terestru, a golit cîteva pahare în plus şi a deviat spre o nebuloasă spirală, unde abia-abia a fost găsit de miliţia cosmică.

În româneşte de IACOB BABIN

MIRCEA POPESCU

JOCUL CU MINGEA DE-A LUNGUL MILENIILOR

„Mexico 1970"... „El Mundial"... „Campionatul lumii la fotbal".

Jocul cu mingea — fotbalul — a venit pe lume cu aproximativ trei mii de ani în urmă și mai mult ca sigur că va străluci și peste alte trei mii de ani...

*

Anul 1970. Milioane de oameni își îndreaptă gîndurile către Ciudad de Mexico. Acolo, pe platourile înalte, sportul rege, cel mai răspîndit în întreaga lume dintre jocurile cu mingea, își va reafirma pregnant supremația, atrăgînd în tribunele stadioanelor aztece zeci de mii de admiratori, iar în fața televizoarelor milioane.

Da, acesta este fotbalul secolului al XX-lea, dar strămoșii săi s-au născut cu milenii în urmă. Drept mărturie a nașterii lor, vechimii și popularității lor stau manuscrise pe papirus și însemne sculptate în piatră, dar și obiecte palpabile, cum ar fi mingea găsită în cripta funerară a unui faraon egiptean. Desigur, să nu vă închipuiți că ar fi vreo cît de mică asemănare între mingea jucată de corifeii mondiali ai zilelor noastre și cea pe care faraonul a luat-o cu sine în mormînt, ca pe unul dintre obiectele cele mai de preț din cursul vieții sale. Chiar dacă mingile din trecutul îndepărtat aveau altă formă decît cele de azi, chiar dacă erau confecționate din lemn, din piele sau din catifele scumpe, oricum, dovezile există și ele atestă fără putință de tăgadă practicarea din cele mai vechi timpuri a jocurilor cu mingea.

Așa, bunăoară, ele au fost adorate de romani. În special *harpastum*, un joc împrumutat de la greci, era disputat de două echipe, pe terenuri cu nisip tăvălugit. Mingea se bătea cu pumnul peste o linie trasă pe nisip, iar întrecerea avea nenumărate faze asemănătoare handbalului modern. Obiectele de joc erau confecționate din piele și umplute, după posibilități, cu aer, cu pămînt, cu fulgi sau chiar cu... făină !

Sursele istorice relatează însă și despre un joc în care mingea era lovită cu piciorul, deci despre un strămoș al fotbalului. Echipele, compuse dintr-un număr nelimitat de participanți, se așezau față în față pe un te-

ren în lungime de aproximativ cinci sute de pași, iar în lățime de numai o sută. O linie albă despărțea terenul în două jumătăți, perfect egale, iar la capete se trăgeau alte două linii (străbunicele porților de astăzi).

Mingea — care nu era neapărat rotundă, iar uneori era confecționată din lemn — trebuia să fie trecută numai cu piciorul dincolo de linia echipei adverse.

Binecînțeles că nu existau nici un fel de reguli și că accidentele se țineau lanț, datorită violenței loviturilor, care provocau traumatisme grave ale pielii, mușchilor, oaselor, iar uneori cauzau chiar moartea unora dintre jucători.

Echipa ce reușea să depășească cu mingea linia adversarului cîștiga jocul și era răsplătită cu multe daruri, în vreme ce învinșii primeau diferite pedepse, printre care și lovituri de vergele.

În Franța medievală, unul dintre cele mai iubite jocuri cu mingea, aproape egal în faimă cu turnirul, era *la paume*. Micul balon rotund era bătut cu palma, spre a fi aruncat la distanțe cît mai mari ; partida se desfășura la început în aer liber *(longue paume)*, iar mai tîrziu în săli *(courte paume)*.

Jocul a fost îmbrățișat cu aceeași afecțiune de populația satelor ca și a orașelor ; de țărani, de mici burghezi, de nobili, ba chiar de regii Franței.

Din Franța, la paume a trecut în Anglia — *tennis* —, apoi a cuprins Germania — *ball* —, Spania — *juego de pelota* — și Italia — *giuoco della palla*.

De menționat că la partidele în săli *(courte paume)* mingea nu mai era bătută cu palma, ci cu racheta inventată la începutul secolului al XVI-lea.

Și astăzi în sudul Franței se practică *pelota bască*, o îmbinare evasimodernă a vechilor *jeu de paume* și *juego de pelota*.

În schimb, în anul 1874, un englez, Wingfield, alcătuind o combinație între *courte paume* și străvechiul *tennis* englezesc, a inventat *lawn-tennisul* — bunicul tenisului actual.

Astăzi, în întreaga lume, se practică nenumărate jocuri sportive cu mingea. Dintre cele mai cunoscute merită să fie menționate următoarele :

— ***Handbalul***, a cărui popularitate devine pe zi ce trece mai mare. Joc de origine germană, invenția unui profesor care s-a gîndit că mingea poate fi jucată și cu mîna, nu numai cu piciorul. Spre mîndria noastră, în luna martie a acestui an, la Paris, echipa României a cucerit pentru a treia oară titlul de campioană mondială la handbal în șapte. Această performanță n-a mai fost realizată de nici o altă țară de pe glob.

O variantă a „handbalului în șapte" o constituie handbalul în unsprezece jucători, desfășurat pe terenuri de fotbal.

— ***Voleiul***, un alt sport, deosebit de atractiv și spectaculos, practicat de tinerii din lumea întreagă. Acest joc, de origine americană, se dispută cu o minge ușoară pentru a putea fi jucată cu degetele și trecută peste un fileu, ca la tenis, numai că înălțimea la care e așezat depășește doi metri.

— ***Baschetul*** se desfășoară tot pe un teren de dimensiuni re-

duse, ca și voleiul, dar aici mingea este ceva mai grea decît cea obișnuită, de fotbal, și ea trebuie să fie introdusă într-un „coș" așezat tot la peste doi metri înălțime.

— Mingea a căpătat, de-a lungul timpurilor, diferite forme, dimensiuni și greutăți. Comparați o mare minge medicală de peste zece kilograme cu micuța și fragila minge de celuloid, folosită pentru *tenisul de masă*. Există mingi de dimensiuni relativ mici, dar avînd o greutate apreciabilă pentru mărimea lor. Astfel *oina* (sportul național românesc), *polo pe apă*, *bandy* (un joc practicat pe gheață, cu reguli asemănătoare hocheiului, foarte gustat în Uniunea Sovietică și în țările scandinave), *basebalul* (sport apreciat de nord-americani) se dispută cu acest gen de mingi.

— *Rugby*-ul a adoptat balonul oval, de forma unui pepene verde, în vreme ce *hocheiul pe iarbă* și *golful* sînt practicate cu sfere de lemn sau alte materiale rezistente la duritatea loviturilor primite de la crose sau bastoane.

— *Hocheiul pe gheață* folosește micul, dar solidul puc, o minge din cauciuc, de formă cilindrică.

— În sfîrșit, un sport de ultimă oră, *octopushul*, un fel de hochei submarin, al cărui obiect de joc este un puc de plumb, denumit squid, manevrat pe fundul piscinei cu niște minicrose.

Dar n-am dori să ne îndepărtăm prea mult de sportul numărul unu al omenirii, de ieri, de astăzi și de totdeauna: fotbalul.

Să revenim deci la originile lui îndepărtate nu însă înainte de a reaminti strălucirea pe care au dat-o jocurilor cu mingea sportivii români: în afara campionatului mondial cucerit de trei ori de handbaliștii noștri, sînt de admirat trofeele tenismenilor Țiriac și Năstase, vicecampioni ai lumii, și performanțele fotbaliștilor tricolori plasați actualmente printre primele 16 echipe ale planetei și, poate, cine știe...

A bate mingea cu mîna sau cu racheta era deosebit de dificil, din pricina greutății mingilor. Iată unul dintre principalele motive pentru care în Anglia, pe la mijlocul secolului al XII-lea, apare jocul mingii cu piciorul; străvechea întrecere sportivă de origine romană, păstrată în Italia ca joc nobiliar, a pătruns în Franța, dar a fost îmbrățișată cu cea mai mare pasiune de către englezi, devenind pentru ei o competiție cu adevărat populară.

Locul de desfășurare era pe terenuri virane, dar și pe străzi, împiedicînd circulația, aducînd prejudicii negustorilor, locuințelor, ba chiar provocînd și numeroase accidente de persoane. Acest lucru explică și edictele regilor Eduard al II-lea și Eduard al III-lea, precum și legile parlamentului britanic pentru interzicerea jocului în marile orașe.

Totul s-a dovedit însă a fi în zadar! Jocul mingii cu piciorul a cuprins cu frenezie toate clasele sociale din Anglia și la sfîrșitul secolului al XIX-lea și-a început marșul triumfal asupra Europei și Americii de Sud, pentru ca în zilele noastre să strălucească pe întreg cuprinsul Terrei.

Bineînțeles că de la data de 23 octombrie 1863, cînd într-un local din Londra membrii unui

club din acest oraș și ai unuia din Cambridge constituiau prima federație de fotbal de pe glob, și pînă la Campeonato del mundo — Mexico 1970 cel mai popular joc cu mingea din lume a cunoscut numeroase reglementări și modificări.

Astfel, astăzi ne apare perfect normal faptul că portarul unei echipe prinde cu mîinile mingea. Acest drept i-a fost conferit însă abia în anul 1871, dar numai cu condiția ca mingea să fie în zbor în fața porții. În anul 1894, intervine o nouă reglementare și se acordă portarului dreptul de a folosi mîinile pe întreaga suprafață a porții.

Trebuie arătat că porțile de fotbal „au debutat" avînd în locul barei transversale o simplă frînghie ce unea capetele celor doi stîlpi care marcau lungimea porții. Abia în anul 1875, frînghia a fost înlocuită cu o bară de lemn. Cît despre plase, ele au apărut abia în anul 1891, luînd astfel locul „arbitrilor de poartă", a căror neatenție sau simpatie pentru vreuna dintre echipe punea des în activitate galeria !

Primele reguli ale jocului de fotbal au apărut prin anul 1860. Atunci au fost delimitate în mod precis terenurile, durata întîlnirilor și efectivele echipelor, fixate la cîte unsprezece jucători.

Evoluția fotbalului, a dus la nenumărate modificări și reguli de joc. În afara celor menționate, sînt demne de a fi relevate și altele : regula ofsaidului (1866), apariția cornerului (1873), introducerea loviturilor libere (1874), stabilirea înălțimii porților (1875), instituirea în mod oficial a arbitrajului (1881), fixarea greutății și dimensiunii mingii (1883), introducerea loviturii de pedeapsă (1890).

Astăzi, regulamentul numără doar șaptesprezece articole sau reguli, cuprinse în cîteva pagini, concentrînd o mulțime de cazuri și posibilități pe care le poate oferi desfășurarea plină de neprevăzut a unei partide cu balonul rotund.

Primul joc internațional de fotbal s-a disputat la 30 noiembrie 1872 la Glasgow între selecționatele Scoției și Angliei și s-a încheiat cu un rezultat nedecis : 0—0.

Din insula britanică, jocul de fotbal a debarcat cu repeziciune pe bătrînul continent, dar au trebuit să treacă exact 30 de ani pînă să se dispute primul joc internațional în Europa : Austria-Ungaria, terminat cu victoria echipei austriace cu scorul de 5—0 (Viena — 12 octombrie 1902).

Ca o curiozitate e de remarcat faptul că primul joc internațional de fotbal al țării noastre s-a disputat la cinci decenii după memorabila întîlnire de la Glasgow, și spre mîndria noastră a coincis cu o victorie. La 8 iunie 1922, la Belgrad, România învingea Iugoslavia cu scorul de 2—1.

Dar cea mai atractivă competiție fotbalistică rămîne „Cupa Jules Rimet", răsplată ce se acordă din patru în patru ani celei mai valoroase selecționate mondiale de pe glob.

Campionatul mondial de fotbal a debutat în luna iulie a anului 1930, la Montevideo, în Uruguay. Din Europa au făcut deplasarea doar patru reprezentative : Iugoslavia, Franța, Belgia și România.

De notat că primul nostru meci într-o atît de importantă competiție a coincis cu o victorie : 3—1 cu Peru. În al doilea joc, disputat pe stadionul „Centenario", în fața a o sută de mii

de spectatori (cifră record pentru vremea aceea) victoria a revenit gazdelor, viitori campioni ai lumii. cu scorul de 4—0, cu largul concurs al arbitrului brazilian Rego. Acesta a acordat sud-americanilor primul gol din ofsaid și a anulat golul nostru egalizator.

A doua ediție, desfășurată în anul 1934, în Italia, a revenit tot echipei gazdă, ca și în urmă cu patru ani.

Echipa reprezentativă a României a făcut parte din grupa a X-a și s-a calificat în turneul final după ce a realizat un 2—2 la Berna, cu Elveția, și 2—1, la București, cu Iugoslavia. De remarcat faptul că am fost eliminați de Cehoslovacia cu 2—1. după o partidă dramatică, în care am condus la pauză cu 1—0. Cîteva zile mai tîrziu învingătorii noștri luptau în finală cu echipa Italiei.

În acest turneu au strălucit celebrii portari: spaniolul Zamora și cehoslovacul Planicka, precum și faimoșii înaintași: Sindelar (Austria), Bican (Cehoslovacia), Meazza și Ferrari (Italia).

În 1938. turneul final se dispută în Franța, la Paris. Italia cucerește pentru a doua oară consecutiv prețiosul trofeu (statueta de aur, în greutate de 1 800 grame, creată de francezul Abel Lafleur), precum și invidiatul titlu de campioană a lumii la fotbal.

Echipa României, ajunsă în turneul final, prin neprezentarea Egiptului, nu reușește decît un meci egal cu modesta formație a Cubei, iar la rejucare sîntem învinși.

Finala a opus reprezentativele Italiei și Braziliei. Spre surprinderea tuturora, marele jucător brazilian Leonidas (care marcase opt goluri în meciurile anterioare) este lăsat pe tușă, de antrenorul său.

În acest campionat apar și alte figuri celebre ale fotbalului mondial: portarul Olivieri (Italia), Willimowsky (Polonia), dr. Sarosi și Szengeller (Ungaria), Lehner (Germania).

Cel de-al doilea război mondial a întrerupt firul disputelor sportive. De-abia în anul 1950 se reia campionatul lumii, avînd drept gazdă Brazilia.

România nu participă la această ediție.

Surprize: Italia este eliminată de Suedia, Anglia de Statele Unite, în vreme ce Brazilia învinge Suedia cu 7—1 și Spania cu 6—1 (!).

S-a disputat un turneu final cu patru echipe, în care ultima întîlnire, cea dintre Brazilia și Uruguay, era decisivă. Un meci egal le era suficient gazdelor pentru a cuceri titlul mondial. Pe cel mai mare stadion din lume „Maracana“ din Rio de Janeiro se produce „o mare dramă a fotbalului“. Două sute de mii de oameni asistă la înfrîngerea gazdelor, mari favorite, cu scorul de 2—1 și astfel Uruguay cucerește pentru a doua oară titlul suprem.

De acum înainte era necesar uneia dintre cele două echipe, Italia sau Uruguay, să cucerească încă o singură dată trofeul suprem, pentru a și-l adjudeca definitiv. Și totuși, vreme de douăzeci de ani, nici una dintre ele n-a reușit această performanță, nemaiînscriindu-și numele printre cîștigători. Poate anul acesta, în Mexic, deși între timp Brazilia a intrat și ea în competiție, cucerind în anii 1958 și 1962 titlul de campioană mondială.

Să amintim mai întîi însă de neașteptata victorie a R. F. a Germaniei, din anul 1954, în El-

veția, țară ce a găzduit competiția.

România se clasează pe locul doi, în grupa preliminară, în urma Cehoslovaciei și înaintea Bulgariei, deci va lipsi din turneul final.

Ungaria, în mare formă, cu vestiții Kocsis, Puskas, Bozsik și fenomenalul portar Grosics, surclasează Coreea de sud cu 9—0 și R. F. a Germaniei cu 8—3. După ce maghiarii înving la mare luptă Brazilia și Uruguay cu același scor: 4—2, se produce marea surpriză a acestei ediții. După numai nouă minute de joc, Ungaria conduce în finală cu 2—0, dar pînă la sfîrșit R. F. a Germaniei înscrie trei goluri, cucerind în modul cel mai neașteptat trofeul suprem.

Suedia este gazda ediției a VI-a, în anul 1958.

Echipa noastră națională ratează din nou calificarea în turneul final. Același loc doi în serie, înaintea Greciei, dar în urma Iugoslaviei.

În sfîrșit, Brazilia, prezentînd o nouă așezare în teren: 1—4—2—4, impresionează întreaga lume fotbalistică și cucerește pentru prima oară cupa „Jules Rimet", învingînd în finală echipa țării gazdă cu scorul de 5—2. Didi, Garrincha și Pelé sînt marile vedete ale brazilienilor, dar francezul Fontaine, înscriind 13 goluri, este în fruntea golgeterilor și stabilește prin performanța sa un record al campionatelor mondiale.

O altă stea la orizont: Iașin, marele portar al reprezentativei U.R.S.S. și unul dintre cei mai buni din lume.

În anul 1962, în Chile, se desfășoară cea de-a VII-a ediție.

Ca și în anul 1950, echipa noastră națională nu participă la aceste campionate.

Finala revine brazilienilor care înving Cehoslovacia cu 3—1, lansînd o nouă stea pe firmamentul fotbalului mondial: Amarildo, în vreme ce învinșii îi prezintă pe faimoșii Popluhar și Masopoust, iar ungurii pe nu mai puțin celebrul Albert.

În sfîrșit, în anul 1966, turneul final se dispută în Anglia.

Echipa României ocupă locul III în grupa preliminară, în urma Portugaliei (care pînă la urmă avea să obțină medalia de bronz) și a Cehoslovaciei, dar înaintea Turciei.

Nici la cea de-a VIII-a ediție n-au lipsit marile surprize, de fapt acelea care fac deliciul publicului și măresc atractivitatea jocului de fotbal.

Campioana lumii, marea favorită, Brazilia, este eliminată într-una dintre grupele turneului final, în vreme ce R.P.D. Coreeană, complet necunoscută în arena fotbalului mondial, devine revelația competiției, eliminînd Italia.

Anglia cucerește pentru prima oară trofeul suprem, în prelungiri, într-o finală epuizantă cu R. F. a Germaniei, durata meciului fiind de două ore (!).

Și astfel ajungem la cea de-a IX-a ediție, al cărei turneu final va avea ca loc de desfășurare Mexico și unde reprezentativa României va fi din nou prezentă, întrucît a întrecut în grupa preliminară: Grecia, Portugalia și Elveția.

Și poate că anul 1970 va însemna pentru noi un prilej de afirmare a valorii fotbalului românesc.

Din 1872 pînă în 1970 au trecut aproape o sută de ani și fotbalul este în ziua de astăzi sportul cel mai răspîndit de pe globul pămîntesc, practicat pe stadioane de milioane de jucători și

urmărit de sute de milioane de spectatori sau telespectatori.

Dar mîine? Ce se va petrece cu fotbalul peste decenii, vreacuri sau chiar milenii?

În nr. 328 al colecției de povestiri științifico-fantastice era publicată nuvela „Uluitorul unsprezece" de Cezar Țipa și Eduard Ardan. În această povestire, o echipă de fotbaliști este învinsă de un team care pînă la urmă se dovedește alcătuit din roboți—umanoizi. Tot acum cîțiva ani, Viorica Huber, în scenariul radiofonic „O vacanță în anul 2222", anticipa un meci de fotbal... aerian. Sub o imensă cupolă de sticlă, înarmați cu minuscule aparate degravifice fixate la centură, jucătorii își disputau plutind balonul rotund.

Aceste previziuni sînt realiste, așa că nu este exclus ca ele să fie înfăptuite mai curînd de anul 2222. Dar poate chiar în secolul nostru vom asista la transmisii TV ale unor meciuri de fotbal între echipele bazelor științifice instalate pe Lună. Odată „taxiul selenar" construit, costul călătoriilor va scădea de zece ori, ne asigurau într-un interviu cei trei magnifici ai misiunii „Apollo"-12. Taxiul va transforma Luna într-un loc probabil nu mai greu de abordat decît este astăzi Antarctida.

Un jucător de fotbal selenar va cîntări cu scafandru cu tot mai puțin de 20 kg. Săriturile vor întrece în spectaculozitate saltul cangurului. E posibil ca, în schimb, mingea să fie mult mai grea, ca să nu se piardă în acele coclauri cu o gravitație de șase ori mai mică decît cea terestră.

Tot o anticipație apropiată ar putea fi jocul cu mingea subacvatic. Și în acest caz mingea ar trebui să fie relativ mai grea, spre a nu se ridica imediat la suprafață.

Dacă însă vom merge mai departe în timp, ne vom imagina un meci de fotbal de-a dreptul în spațiul cosmic. Mici rachete reactive vor ajuta jucătorilor să se deplaseze în vidul interplanetar, în care greutatea lor este nulă. Există, desigur, pericolul ca, fiind trimisă din nebăgare de seamă în afara porții, mingea să ajungă un satelit al Soarelui!

Dar, după cum jocul cu mingea de pe vremea faraonilor egipteni a evoluat impetuos pînă în zilele noastre, diversificîndu-se și complicîndu-se într-o mulțime de competiții foarte deosebite între ele, tot astfel și în viitor progresele tehnicii vor transforma modalitățile întrecerii cu mingea, îmbogățindu-le și adaptîndu-le noilor medii cîștigate de om.

De ce, de pildă, n-ar fi folosiți drept obiect de joc meteoriții lenți, într-o combinație de golf, biliard și popice cosmice? Sau în interiorul mingii ar putea exista un microcomputer sensibil la biocurenții creierului omenesc, în care caz partida de fotbal ar deveni, mai mult chiar decît șahul, un joc al minții!

Iată numai cîteva linii pe care s-ar putea dezvolta întrecerile cu mingea. Deocamdată însă, la începutul celui de-al optulea deceniu al secolului al XX-lea, jocul cu mingea își mai păstrează caracterul pămîntesc, ceea ce nu împiedică, de exemplu, fotbalul (ca să luăm disciplina al cărei Campionat mondial ne-a inspirat această incursiune istorică) să fie iubit și urmărit, cu sufletul la gură, de zeci și sute de milioane de locuitori ai Terrei.

CAMPIONATUL MONDIAL DE FOTBAL

Ediţia I-a : 1930 — Uruguay

Finala : **Uruguay** — Argentina 4—2 (1—2)
13 echipe participante

Ediţia a II-a : 1934 — Italia

Finala : **Italia** — Cehoslovacia 2—1 (0—1 ; 1—1)
29 echipe participante

Ediţia a III-a : 1938 — Franţa

Finala : **Italia** — Ungaria 4—2 (3—1)
28 echipe participante

Ediţia a IV-a : 1950 — Brazilia

Finala : **Uruguay** — Brazilia 2—1 (0—1)
25 echipe participante

Ediţia a V-a : 1954 — Elveţia

Finala : **R. F. a Germaniei** — Ungaria 3—2 (2—2)
36 echipe participante

Ediţia a VI-a : 1958 — Suedia

Finala : **Brazilia** — Suedia 5—2 (2—1)
51 echipe participante

Ediţia a VII-a : 1962 — Chile

Finala : **Brazilia** — Cehoslovacia 3—1 (1—1)
51 echipe participante

Ediţia a VIII-a : 1966 — Anglia

Finala: **Anglia** — R. F. a Germaniei 4—2 (1—1 ; 2—2)
53 echipe participante

Ediţia a IX-a : 1970 — Mexico

Finala : ?
54 echipe participante

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"

2012

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire, muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea să (re)citim legendara Colecție.

dandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyllu
progressivefan3
car_deva
coolio
fractalus
panionios
nld68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala!)

IMPORTANT

Abonați-vă din timp și pe termene cît mai lungi pentru a vă asigura continuitatea în primirea colecției.

Prețul unui abonament este de:

- *anual .... 24 lei*
- *pe șase luni .... 12 lei*
- *pe trei luni .... 6 lei*

Abonamentele se fac prin oficiile și agențiile PTTR la factorii poștali și difuzorii de presă din întreprinderi, instituții, școli și licee.

COLECȚIA „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"

MAI 1970

PREȚUL 1 LEU | 41007